

Małgorzata Korytkowska

DZIESIĘĆ LAT SLAWISTYKI NA UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM

Szybko przyzwyczailiśmy się do warunków w budynku Uniwersytetu Łódzkiego przy Lipowej 81, w którym od roku akademickiego 2004/2005 Katedra Filologii Słowiańskiej znalazła nową siedzibę. Jeszcze na początku poprzedniego roku nic nie wskazywało, że nasza sytuacja tak radykalnie i tak szybko się zmieni. Mamy wreszcie dostateczną liczbę sal wykładowych i pokoi dla wykładowców, czytelnię, magazyn na księgozbiory i aulę, salkę audiowizualną i pracownię komputerową, ładne i dobre wyposażenie. Wszystko jest nowe, czyste, nowoczesne. I mamy plany.

Nasz dziewięcioletni pobyt przy al. Kościuszki 17 to już coraz dalsza przeszłość, ale nie sposób nie czuć do niej sentymentu, bo przecież wszystko właśnie tam się zaczęło.

Właściwie zaczęło się moją rozmową telefoniczną z prof. Marią Kamińską, z której wynikało, że Katedra Historii Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej jest zainteresowana zorganizowaniem studiów slawistycznych. Dla mnie oznaczało to, że stoję przed bardzo ważną decyzją, która radykalnie zmieni moje życie zawodowe, związane do tej pory z Instytutem Filologii Słowiańskiej Polskiej Akademii Nauk. Wizyta na Wydziale Filologicznym późną wiosną 1995 r., gdzie z prof. M. Kamińską oraz ówczesną Panią Dziekan prof. Elizą Małek omawiane były możliwości otwarcia kierunku, była dla mnie decydująca. Następne wypadki potoczyły się bardzo szybko i w czerwcu decyzją Rady Wydziału utworzony został przy Katedrze prowadzonej przez prof. M. Kamińską Zakład Filologii Słowiańskiej (a od 2000 Katedra Filologii Słowiańskiej). To dzięki zaangażowaniu prof. Kamińskiej już jesienią mieliśmy nabór na pierwszy rok studiów slawistycznych i został zorganizowany czteroosobowy zespół dydaktyczny, w którym oprócz mnie (profesor tytularny – kierownik Zakładu) rozpoczęli pracę: dr Jadwiga Sobczak, mgr Georgi Minczew (jeszcze przed doktoratem, na stanowisku lektora języka bułgarskiego) oraz dwie młode polonistki – mgr Agnieszka Maliszewska oraz mgr Anetta Ceglińska.

Wnętrza lokalu przy al. Kościuszki 17 nasuwały myśli o dawnych właścicielach tej pobankierskiej kamieniczki. Podziwialiśmy resztki dawnego

wystroju tego budynku i wyposażenia, trochę niekompletny kominek w holu, który należał do wykorzystywanych przez nas wnętrz, czy też ciężkie, drewniane żaluzje okienne, które z dużym wysiłkiem codziennie trzeba było podnosić. Na powierzchni trzech ciasnych pokoiów dla wykładowców i sekretariatu oraz ciemnego korytarzyka domyślaliśmy się wcześniejszego istnienia bardzo dużej sali jadalnej lub balowej, ze zdobionym plafonem.

Nowsze ślady użytkowania tych wnętrz to były m.in. warstwy kilkakrotnie nakładanej farby olejnej, pod którą schowały się, zapewne eleganckie kiedyś, niezwykle wysokie drzwi prowadzące do wszystkich pokoi. Ta warstwa śladów wiązała się już z sytuacją powojenną, kiedy w budynku zorganizowano bursę dla chorych studentów. Jednak w tych wnętrzach czuliśmy się przez pierwsze lata dobrze, kojarzyły nam się one z atmosferą uniwersytetów budowanych na przełomie XIX i XX w. i szacownych, starych filologii.

Z czasem przybywało studentów, trzeba było rozwiązywać kolejne istotne dla filologii problemy – np. zorganizować czytelnię. Trzeba było poświęcić na to jedną z dwóch sal dydaktycznych, którymi dysponowaliśmy (oprócz holu, gdzie musiała się odbywać część zajęć). Zaangażowanie ówczesnego dziekana prof. M. Cybulskiego oraz życzliwość naszych sąsiadów pozwoliły na rozwiązanie także tego problemu – zaczęliśmy wykorzystywać salki na poddaszu budynku, korzystaliśmy też z gościnności Katedry Bibliotekoznawstwa. Z Katedrą Historii Sztuki również wiązała nas sąsiedzka pomoc. Ciasnota i niedostosowanie pomieszczeń – także pokoiów dla pracowników dydaktycznych, olbrzymi hałas dochodzący z al. Kościuszki, który nie pozwalał nawet na uchYLENIE okien, wzrost liczby studentów i pracowników, sprawiły, że coraz częściej pojawiał się problem nowej siedziby. Znajdowaliśmy zrozumienie zarówno na Wydziale, jak i u władz rektorskich, ale wydawało się, że wyjście z tej sytuacji nie będzie szybkie. Okazało się, że gwałtowne zwroty i odmiany losu nie są udziałem wyłącznie bohaterów dzieł literackich czy filmowych – taką odmianę przeżyliśmy i my, dzięki zaangażowaniu się wielu osób, w tym władz rektorskich i obecnego dziekana Wydziału Filologicznego, prof. B. Mazana.

Pierwszy pionierski etap wiązał się z tworzeniem wszystkiego od początku: trzeba było sformułować program studiów (a w kolejnych latach niejednokrotnie go korygować), starać się o tworzenie księgozbioru (co dzieje się cały czas, z powodzeniem, głównie dzięki licznym sponsorom z kraju i zagranicy), o najpotrzebniejsze wyposażenie. Rozpoczęliśmy pracę dydaktyczną od specjalności bułgarystycznej, po dwóch latach dzięki zaangażowaniu się prof. Z. Darasza i prof. B. Zielińskiego oferta była stopniowo poszerzana o studia słowenistyczne i serbistyczne. Towarzyszyła temu nieustanna troska o kadrę i bardzo szybko zrozumieliśmy, że wychowywanie własnego zespołu, poszerzanego o naszych wychowanków, jest koniecznością. Wysiłki w tym

kierunku zaowocowały po kilku latach, po tym, jak studenci z naszych pierwszych naborów ukończyli studia magisterskie i doktorskie. W 2000 i 2001 r. odbyły się pierwsze obrony doktorskie naszych wychowanków – dr Ivana Petrova i Małgorzaty Skowronek, którzy obecnie są członkami naszego zespołu dydaktycznego. Oczywiście ta praca trwa i przyjemnie jest podkreślić, że nie brakuje nam zdolnej i zainteresowanej obranym kierunkiem studiów młodzieży.

Życie jednostki jest nieodłącznie związane z rozwojem kadry, z planami naukowymi. Przeżywalismy więc obrony doktorskie naszych kolegów (dr G. Minczewska i dr A. Maliszewskiej), habilitację kolegi (dr hab. G. Minczewska). Od początku formułowane były i realizowane badania naukowe, stopniowo poszerzane wraz ze wzrostem liczebności kadry slawistów – literaturoznawców i językoznawców. Obecnie tematy badań prowadzonych w jednostce od 1995 r. lokują się w trzech zasadniczych obszarach: językoznawstwo, paleografia i literaturoznawstwo. W zakresie paleografii słowiańskiej badania połączone są z tekstologią i kodykologią. Prowadzono też badania tekstów liturgicznych i ich funkcjonowania w folklorze Słowian południowych oraz badania kultu lokalnych świętych południowosłowiańskich na podstawie rękopisów z X–XVII w., a ostatnio także nad relacją między tekstami homiletycznymi i hagiograficznymi w kontekście późniejszej (XVI–XVIII w.) prozy retorycznej oraz na homiletyce ludowej XVI–XVIII w. W toku są także prace dotyczące międzytestamentowych i niebiblijnych apokryfów w literaturach południowosłowiańskich. Badania literaturoznawcze koncentrują się na literaturach Słowian południowych z okresu średniowiecza oraz XIX i XX w. Prowadzone są prace dotyczące projekcji tekstów liturgicznych na teksty ludowe (powiązane z tematyką paleograficzną) oraz poetyki prozy serbskiej i chorwackiej. W polu zainteresowań naukowych znajduje się także hymnologia słowiańska XIX i XX w. oraz badanie przejawiania się nacjonalizmów w kulturach słowiańskich XIX i XX w., w tym w centrum uwagi znajdują się mity historyczne i estetyczny, ideowy i etnokulturowy kontekst prozy XIX i XX w. oraz problem formułowania obrazu własnej tożsamości w literaturach tego okresu. Prowadzone są także badania konfrontatywne romantyzmu słoweńskiego oraz badania teatrologiczne skupione na obszarze objętym przez Słowian Bałkańskich, w tym prace w zakresie recepcji dramatów S. Mrożka na scenach „drugiej Jugosławii”, a także prace nad ewolucją serbskiego dramatu historycznego w latach 1989–2004.

Badania językoznawcze toczą się w Katedrze Filologii Słowiańskiej w dwóch płaszczyznach: synchronicznej i diachronicznej. Badania synchroniczne często mają charakter konfrontatywny i dotyczą języków słowiańskich (w tym głównie języka bułgarskiego i polskiego), powstają również prace z zakresu współczesnego języka bułgarskiego oraz polskiego. W ramach tego szerokiego tematu prowadzono szereg badań poświęconych kilku

kategoriom semantycznym, a więc semantycznej kategorii imperceptywności oraz interrogatywności w ramach współpracy z Instytutem Sławistyki PAN (i zespołu bułgarsko-polskiego) nad *Gramatyką konfrontatywną bułgarsko-polską*. Kolejny duży zrealizowany temat dotyczył procesów kondensacyjnych struktury zdaniowej i skupiony był na nominalizacji argumentów propozycyjalnych w języku polskim i bułgarskim (w ramach grantu KBN we współpracy międzynarodowej z Instytutem Języka Bułgarskiego Bułgarskiej Akademii Nauk, we współautorstwie z autorem bułgarskim). Toczy się praca nad inchoatywnością w ujęciu konfrontatywnym oraz nad predyktorami analitycznymi w języku bułgarskim i polskim. Uczestniczyliśmy także w realizacji międzynarodowego tematu słowiańskiego *Składnia języków słowiańskich końca XX w.* W Katedrze została również opracowana i obroniona praca doktorska dotycząca czasowników mentalnych w języku polskim. Część prac ma charakter prac diachronicznych, realizowanych także jako rozprawy doktorskie.

Przedstawiony obraz aktywności naukowej członków zespołu dydaktycznego i doktorantów oczywiście nie jest pełny – pracy nad tematami w postaci publikacji książkowych i opracowań monograficznych towarzyszyło wiele mniejszych opracowań, które ukazały się drukiem bądź znajdują się w druku. Pracownicy i doktoranci wzięli udział w wielu konferencjach krajowych i międzynarodowych, w tym także zagranicznych. Trudno tu też pominąć trzy międzynarodowe konferencje naukowe, które przygotowaliśmy przez te lata. Ważnym dla Katedry momentem było powołanie w 2003 r. zespołu redakcyjnego interdyscyplinarnego rocznika sławistycznego „Południowo-słowiańskie Zeszyty Naukowe. Język – literatura – kultura”, którego dwa pierwsze numery już się ukazały, a kolejny jest w druku.

Atmosfera okresu początkowego niewątpliwie stwarzała korzystne warunki dla powstawania wielu pomysłów, które pobudzały młodzież. Już po kilku miesiącach naszego istnienia i działania zarejestrowane zostało przy naszej jednostce studenckie Koło Naukowe pod opieką naukową G. Minczewa, wówczas lektora języka bułgarskiego, który umiejętnie pobudzał młodzież do działań. Powstawały różne inicjatywy wykraczające poza zebrań członków Koła: uroczystości poświęcone przeróżnym tematom kulturalnym i naukowym, uczestnictwo studentów w konkursach, np. z języków słowiańskich oraz w studenckich konferencjach naukowych, przygotowywanie spektakli, wystaw, na których eksponatami były prace studenckie (np. malarskie lub fotograficzne). Ważne jest to, że zmieniali się opiekunowie Koła na przestrzeni tych lat (dr J. Sobczak, mgr A. Križ, dr Z. Djerić, obecnie dr J. Petrov), a nie wygasało zainteresowanie studentów i wola wykładowców, aby rozwijało się w Katedrze życie kulturalne. Warto podkreślić, że aktywność ta obejmuje nie tylko członków Koła i nie tylko jego opiekunów naukowych. Trudno już zliczyć i wymienić rodzaje inicjatyw, bo

co chwila rodzą się nowe, jak współpraca z łódzkim „Tygłem Kultury” nad numerami poświęconymi kulturom słowiańskich krajów bałkańskich, praca studentów nad przekładami z literatur południowosłowiańskich oraz pismo „Opcje”, promocje wydawnictw, zawierających takie przekłady, wieczory poświęcone różnym aspektom kultury i obyczajowości krajów słowiańskich, głównie bałkańskich (ale nie tylko), prezentacje przekładów autorstwa studentów i wykładowców, spektakle teatralne, z którymi nasza mała społeczność wychodzi na zewnątrz – ostatnio np. do dzieci w wieku przedszkolnym ze spektaklem *Bajki słowiańskie* (organizowane także dla dzieci z domów dziecka). Oglądaliśmy nawet słoweńską komedię wczesnoromantyczną, wykonaną w języku oryginału i przygotowaną samodzielnie przez studentów-słowenistów na stylowym dziedzińcu naszego budynku w strojach z epoki. Wystawiany był spektakl autorstwa naszego lektora języka serbskiego i pisarza – J. Vujinowicia. Studenci prowadzą też internetową gazetę slawistyczną. Naszą tradycją stała się już zainspirowana przez lektorkę języka bułgarskiego, mgr B. Baczwarową organizowana przez wykładowców i młodzież ogólnopolska olimpiada języka bułgarskiego, na której spotykają się wykładowcy i studenci z innych ośrodków slawistycznych, a która odbywa się dzięki zaangażowaniu pomysłodawczyni, wspieranej przez lektorów języka bułgarskiego i studentów.

Tak w największym skrócie można opowiedzieć o życiu naszej Katedry w ciągu tych 10 lat. Katedra stanowi platformę działań dydaktycznych, naukowych i kulturalnych, a to dzięki pomysłowości i chęci działania członków zespołu i studentów. Okresy, w których dochodzą do głosu wszystkie te tendencje, bywają burzliwe, a nawet chwilami dostarczające może nieco za wiele wrażeń jednocześnie, ale pozostaje po nich zawsze satysfakcja i nadzieja, że tak (a nawet lepiej) będzie się działo dalej.